

DEJINY SLOVENSKO-MAĎARSKÝCH VZŤAHOV V DIDAKTICKO-DEJEPISNEJ REFLEXII

Miroslav Kmet'

(Katedra histórie FHV, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica)

Kultúrna história Slovákov aj Maďarov disponuje neobyčajne širokým záberom vzájomných vzťahov s prejavmi v rozličných rovinách: v komunikácii, v jazykových a literárnych dejinách, v historickej kultúre, v dejinách školstva, vedy, v oblasti kulinárnych dejín atď. Samotná problematika slovensko-maďarských vzťahov sa stala predmetom výskumu viacerých historikov ako napr. Gy. Csaba Kiss, István Käfer, László Szarka, Roman Holec, Rudolf Chmel, István Kollai a ďalší.¹ Najdôležitejším priestorom pre prezentáciu vzájomných vzťahov, resp. maďarsko-slovenských dejín sú učebnice dejepisu, ktoré mimoriadnym spôsobom formujú historické myslenie mládeže a zároveň sú svedectvom stupňa historického vedomia a úrovne historického poznania istého spektra autorov – historikov, didaktikov dejepisu a v menšej miere aj učiteľov z praxe. V didakticko-dejepisnej reflexii cez učebnice dejepisu sa uvedenou problematikou napr. zaoberali – na slovenskej strane Július Alberty² a Valéria Chromeková,³ na maďarskej strane Mihály Lászik.⁴

V samotných učebniciach dejepisu sa poznávanie dejín vzájomných vzťahov a národnej histórie toho druhého vyskytovalo a vyskytuje len v skromnej miere. S touto problematikou súvisí aj pomerne *nízky prah zodpovednosti* autorov učebníc v podávaní informácií či poskytovaných interpretáciách v zmysle objektivity prístupu, resp., čo si nemožno dovoliť vo vedeckej štúdiu, je možné dovoliť si v učebnici. Didaktik dejepisu V. Kratochvíl upozornil na problematiku vedeckej korektnosti a vedeckého poznania, ktoré by autori jednoducho nemali odkladať pri tvorbe učebného textu. Napr. v jednom článku zmienil učebnicu vlastivedy, v ktorej autor (docent geografie) napísal o Slovensku ako o krajine ľudí, ktorí „*majú dobré a šľachetné srdcia i veselú povahu*“, pričom myslí Slovákov, v texte niet zmienky o národnostných

---

¹ Najnovšou zaujímavou udalosťou na skúmanom poli je dvojjazyčné vydanie publikácie – KOLLAI, István (ed.): *Rozštiepená Minulosť / Kapitoly z histórie Slovákov a Maďarov* (Budapest: Nadácia Terra Cognita, 2008, 256 s.). Autormi publikácie sú: József Demmel, Balázs Kiss, István Kollai, Gábor Lagzi, Lajos Maurovich Horvat, Lőrinc Sályi, Csaba Zahorán.

² ALBERTY, Július: Slovensko a Slováci v súčasných maďarských učebniciach dejepisu. In: *Historický časopis*, 52, 1, 2004, s. 135–148.

³ CHROMEKOVÁ, Valéria: Problematika slovenských dejín v dejepisných učebniciach Maďarska. In: *Acta historica Neosoliensia* 1, 1997, s. 28–41.

⁴ LÁSIK, M.: Učebnice histórie používané v slovenských dvojjazyčných gymnáziách v Maďarsku. In: *Cesta zarúbaná? Súčasný stav a perspektívy Slovákov v Maďarsku*. Békéscsaba – Nadlak: ČOS a Vyd. Ivan Krasko, 2002, s. 144–148.

menšinách.⁵ Autori srbskej učebnice vlastivedy pre 4. ročník podali žiakom vypuknutie a priebeh občianskej vojny v Juhoslávii zjavne účelovo – v kvázi patriotickom, resp. v nacionalistickom zmysle slova. Problematiku podkapitoly „Ako sa rozpadla Juhoslávia?“ začali konštatovaním: „*Velké premeny, ktoré sa začali roku 1990 a pokračovali čoraz prudkejšími vzájomnými zrážkami, prerástli neskoršie v ozbrojený boj. Slovinsko a Chorvátsko podnecované niektorými silami zo zahraničia vystúpili z juhoslovanského spoločenstva bez predbežných rokovaní a riešenia sporných otázok s republikami, ktoré zostali v Socialistickej federatívnej republike Juhoslávia*“.⁶ Vinníci konfliktu majú byť žiakom zrejmi, akákoľvek vina zo srbskej strany je zamlčaná. Ďalej v texte je zdôraznená „mierotvorná“ a „obranná“ úloha juhoslovanskej armády, ktorú v Slovinsku porazila mnohopočetná presila, ďalej útlak Srbov hlavne v Chorvátsku, „masový“ návrat ustašovcov zo zahraničia, nedodržanie dohôd nesrbskými účastníkmi konfliktov a pod. Konkrétnymi vinníkmi prvých násilných stretnutí boli „iní“ (teda nie „my“): „*Prvá ozbrojená zrážka s chorvátskymi nacionalistami bola okolo dedinky Borovo Selo, na Plitviciach a pri Pakraci, keď chorvátske ozbrojené sily prišli udusiť oprávnený odpor srbského národa*“.⁷ Forsírovaná je myšlienka, že „*Srbi bránia svoj domov, kde stáročia žijú, právo na skutočnú rovnoprávnosť s inými národmi, potom právo na rozvoj a spoločnú alebo samostatnú štátnosť*“.⁸ „Druhých“ učebnica líči ako agresorov podporovaných zo zahraničia, „našich“ ako ukrivdených,⁹ keďže nacionalizmus potrebuje neustále zdôrazňovanie národných krívd.

V maďarskej učebnici dejepisu pre 8. ročník je uvedené: „***Trianonský mier bol v dejinách maďarského národa najvážnejšou tragédiou po Moháči. Krajina stratila dve tretiny tisícročného územia, Chorvátsko a Sedmohradsko, ale aj teritóriá, ktoré boli od osídlenia vlasti a kráľa Štefana organickou súčasťou krajiny***“.⁸ Ten istý autor v učebnici pre 7. ročník pri charakterizovaní demografických pomerov v Uhorsku v 18. storočí v autorskom výkladovom texte napísal: „*Nárast počtu obyvateľstva v tomto storočí bol na kontinente najvyšší v Uhorsku, no zároveň sa krajina stala aj mnohonárodnostnou. Pomer Maďarov tvoril za kráľa Mateja 80%, ale teraz už sotva 50%*“.⁹ Žiakom sa tak podsúva predstava, akoby predtým nebolo Uhorsko multietnickým štátom, navyše kvôli potrebe zdôrazniť maďarský etnický charakter Uhorska autor doplnil text o vymyslený percentuálny pomer (a pritom ignoroval fakt, že

⁵ KRATOCHVÍL, Viliam: K možnostiam oslabovania predsudkov a stereotypov v tvorbe učebnic dejepisu. In: Simon, Attila (ed.): *Mýty a predsudky v dejinách*. Fórum inštitút pre výskum menšín – Lilium Aurum, Šamorín – Dunajská Streda, 2005, s. 40. Zmiená je učebnica vlastivedy pre 4. roč. základných škôl od L. Tolmáčiho a kol.

⁶ DANILOVIĆ, Dragan – DANILOVIĆOVÁ, Biljana: *Poznávanie spoločnosti pre 4. ročník základnej školy*. Beograd: ZUNS, 1995, s. 86.

⁷ Textu nechýba trojstupňová gradácia ako v ľudovej balade.

⁸ HELMÉCZY, Matyáš: *Dejepis 8*. Budapešť: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1997, s. 58. Autorom štúdie zvýraznené slová sú najdiskutabilnejšie svojím akcentom na emócie živiace nacionalizmus.

⁹ HELMÉCZY, Matyáš: *Dejepis 7*. Budapešť: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1997, s. 40.

ani pri poslednom sčítaní obyvateľstva v Uhorsku r. 1910 netvorili Maďari viac ako 45 % obyvateľstva, a to už aj po masívnej maďarizácii). Iný autor v kapitole o druhej svetovej vojne uviedol, že víťazi zahalili nacisticko-fašistickú minulosť Slovenska, ktoré ako súčasť Československa zaujalo miesto medzi víťazmi (plus podobná zmienka o Chorvátsku, dokonca bez rozlíšenia režimov).¹⁰ Opomenul pritom informácie o protinemeckom povstaní na Slovensku (Slovenské národné povstanie: 29. august až koniec októbra 1944), partizánskom odboji či aktívnu bojovú účasť Slovákov v zahraničných československých jednotkách, napr. v Afrike, vo Francúzsku, v Sovietskom zväze atď.

Poznatkové dôsledky máva aj „mlčanie“ učebníc k istej téme v štruktúre podávaných informácií, čo nie vždy je „len“ otázkou výberu. Napr. prof. J. Alberty vo svojej štúdií poznamenal: „*Štúdiom maďarských učebníc dejepisu sme sa dozvedeli nielen o nám známom osude štátu Moravanov, ale aj o neznámom údele jeho obyvateľov (vyhnaní, asimilovaní?). Kedy sa vlastne potom objavili v severnom Uhorsku Slováci?*“.¹¹ Vytváranie takýchto bielych miest nevyhnutne vedie k skresľovaniu historického vedomia a historického poznania. Vážnym problémom učebnicových textov vo všeobecnosti je používanie termínov. Kľúčovým pojmom maďarsko-slovenskej histórie je historické pomenovanie krajiny/štátu, t. j. v slovenčine **Uhorsko**, na rozdiel od pomenovania **Maďarsko** ako názov štátu po rozpade Monarchie. Maďarskí autori používajú jednotne termín **Magyarország** bez kvalitatívneho rozlíšenia, preto napr. M. Lászik ako schodnú cestu navrhol ako ekvivalent slovenského názvu spoločnej vlasti pojem **történelmi Magyarország** (historické Maďarsko). Podobne je problémom rozlíšenie **Uhri** ako pomenovanie obyvateľov mnohonárodnostného Uhorska a **Maďari** ako etnonym.¹² Zo slovenskej strany je vnímaný ako problematický termín „Felvidék“, pojem 19. storočia na označenie teritória a prenesený aj do 20. a 21. storočia.

Jedna z pripravovaných slovenských stredoškolských učebníc v rámci nového štátneho vzdelávacieho programu preto napr. v kapitole o Slovákoch v stredovekom Uhorskom kráľovstve obsahuje informácie, ktoré ozrejmujú práve rozlíšenie pojmov pre pomenovanie etník, národov, obyvateľov štátu, teritória atď.:

Nitravania / Nitrania – Uhri – Slovania

Stredovekí ľudia vnímali a pociťovali svoj kmeň alebo národ predovšetkým v protiklade k iným kmeňom a národom, čiže v kontraste my a oni. Tento kmeňový sebvnešiel nebol jednoduchý, pretože odrážal celý historický vývoj

¹⁰ SALAMON, Konrad: Dejepis pre 4. ročník gymnázií. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1997, s. 178

¹¹ ALBERTY, Július: Slovensko a Slováci v súčasných maďarských učebniciach dejepisu. In: Historický časopis, 52, 1, 2004, s. 146.

¹² Takýmto problémom je aj označovanie **Osmanov** – ako obyvateľov mnohonárodnostnej Osmanskej ríše – mylným etnickým termínom **Turci**, teda bez ohľadu na to, či išlo o Albáncov, Pomakov, Bosniakov, Bulharov, Grékov, Arumunov, etnických Turkov atď.

kmeňa a národa. Pribinovi a potom Svätoplukovi Nitranania boli nielen Nitranmi (potom Nitranmi), ale aj Slovanmi a dočasne (v rokoch 833–906) aj Moravanmi. Keď sa Nitriansko stalo súčasťou Uhorska, Nitranania spomínaní uhorskými kronikármi ako „*Nitrienses*“ či „*Nytrienses Sclavi*“ boli zároveň Nitranmi, Uhrami a Slovanmi. Už tým, že boli Nitranmi a Uhrami, líšili sa od slovanských národov v susedných slovanských štátoch, od ktorých ich oddeľovala uhorská štátna hranica alebo maďarské územie, ako aj dlhá odlišná história. Keďže boli Nitranmi, líšili sa od ostatných uhorských Slovanov, a ako Slovania sa líšili od Maďarov. Boli teda národom odlišným od všetkých susedných národov.

Po zániku Nitrianskeho kniežatstva Nitranania prestali byť Nitranmi. Naďalej však zostali nielen Uhrami, ale aj Slovanmi, čím sa zásadne líšili od Maďarov, ktorí boli len Uhrami.

K vedomiu etnicko-teritoriálnej odlišnosti

Nitriansko na začiatku 12. storočia zaniklo, ale slovensko-maďarský kontrast zostal a s ním aj Slovensko, hoci bez hraníc, ktoré ho až dovtedy oddeľovali od ostatného Uhorska. Správy z nasledujúcich storočí hovoria jasne, že pocit odlišnosti Slovenska od ostatného Uhorska zostal aj po zániku kniežatstva. Kto na Slovensku išiel na juh, šiel „*smerom do Uhorska (versus Hungariam)*“, čiže na maďarské územie vo vnútornom Uhorsku.¹³

Slovania a Slováci

Stredovekí ľudia vnímali a pociťovali svoj kmeň alebo národ predovšetkým v protiklade k iným kmeňom a národom, čiže v kontraste my a oni. Tento kmeňový sebavním nebol jednoduchý, pretože odrážal celý historický vývoj kmeňa a národa. Slovania, ktorí sa ocitli v hraniciach Uhorska, boli nielen Slovania, ale sa stali aj Uhrami. Stará a rozličná identita Slovanov v Uhorsku sa v protiklade k Maďarom stala nepodstatnou. Do popredia vystúpilo ich širšie celoslovanské pomenovanie Slovania, vtedy Slovieni či Sloveni, ktoré začali používať ako svoje vlastné etnické pomenovanie. V prvej polovici 15. storočia (pod českým alebo poľským vplyvom) dostalo národné meno Sloven (latinsky „*Sclavus*“, maďarsky „*Tót*“ a nemecky „*Wende*“) podobu **Slovák**.

Slováci a Maďari

Uhorské písomné pramene, tak ako poznajú Uhorsko v užšom slova zmysle, čiže maďarské územie vo vnútornom Uhorsku, odlišné od Slovenska, tak rozlišujú aj Uhrov v užšom slova zmysle čiže Maďarov od Slovákov. Roku 1217 opäť kláštora v Hronskom Beňadiku žiadal kráľ, aby „*ľudia akéhokoľvek*

¹³ STEINHÜBEL, Ján: Nitrianske kniežatstvo / Počiatky stredovekého Slovenska. Bratislava: RAK, 2004, s. 333 a 335.

národa, totiž Sasi, Uhri, Slováci alebo iní (cuiuscumque nationis homines, Saxones videlicet, Hungarii, Sclavi seu alii)“, ktorí žili alebo by sa chceli usadiť na kláštorných majetkoch dostali od neho také výsady, aké mali hostia v Pešti, Stoličnom Belehrade a Budíne. V stredovekom Uhorsku teda Slovákov považovali za taký národ, akým boli Sasi alebo Uhri („*Hungarii*“) v užšom slova zmysle, čiže Maďari. Aj kráľovská listina z roku 1233 rozlišuje Slovákov od Uhrov v užšom slova zmysle čiže od Maďarov. Roku 1233 ostrihomská kapitula a „*nemeckí hostia (hospites Teothonici), bývajúci v dedine Sebechleby*“, uzavreli dohodu, ktorá zahŕňala aj ďalších obyvateľov, ktorí v Sebechleboch žijú alebo sa tam v budúcnosti usadia, „*nech sú buď Uhri, buď Slováci, alebo Nemci (sive sint Hungari, sive Sclavi, seu Teothonici)*“.¹⁴

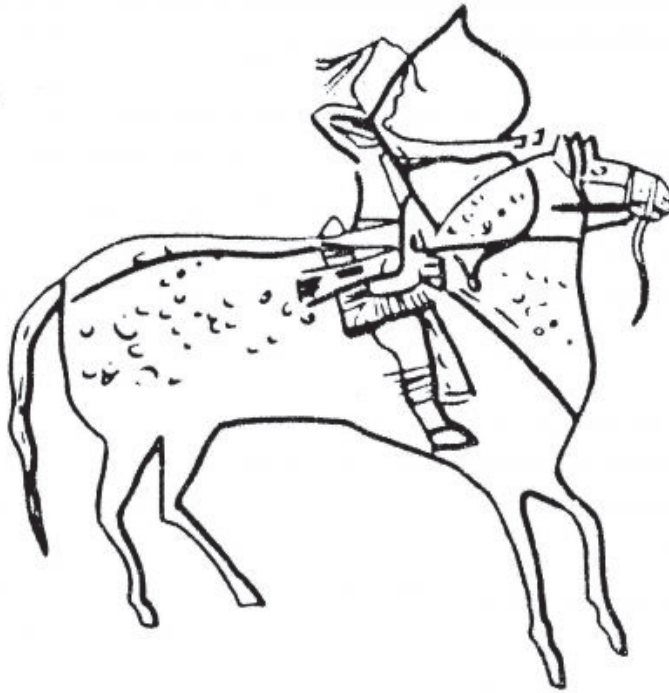
V závere kapitoly je uvedený citát historika Miloša Mareka z jeho monografie *Cudzie etniká na stredovekom Slovensku* (Martin 2006), ktorého zmyslom je pomôcť uvedomiť si žiakom vzájomné spolužitie a spoluprácu rôznych etník na rozmachu krajiny, ktorá bola spoločnou vlasťou predkov dnešných obyvateľov Slovenska, Maďarska atď.:

K etnickému obrazu Uhorska koncom stredoveku

...migračné hnutia a osídľovacie procesy, ktoré počas stredoveku zasiahli túto krajinu, významným spôsobom ovplyvnili tvárnosť a charakter Uhorského kráľovstva. V porovnaní s obdobím raného stredoveku, s dobou, keď sa vlády vo vznikajúcom štáte ujímal kráľ Štefan I., ktorý za pomoci vznešených rytierov a duchovenstva zo západu, obrazne povediac, otváral hranice dovtedy izolovanej a riedko obývanej krajiny vplyvom kresťanskej Európy, bolo Uhorsko v posledných rokoch stredoveku zmenené takmer na nepoznanie. **Z kráľovstva, v ktorom driemal veľký, no dovtedy nevyužitý potenciál a ktorého rozsiahle úrodné, ale doteraz pusté kraje čakali na intenzívnu kultiváciu a dosídlenie, sa stala krajina spoločensky, hospodársky a kultúrne rozvinutá. A na tomto povznesení sa úspešne podieľali všetky národnosti, všetky etniká, ktoré v stredovekom Uhorsku mali svoj domov. Mnohé z nich sa významným spôsobom zapísali aj do dejín Slovenska...**

---

¹⁴ STEINHÜBEL, Ján: text z pripravovanej učebnice dejepisu, rkp. 2008.

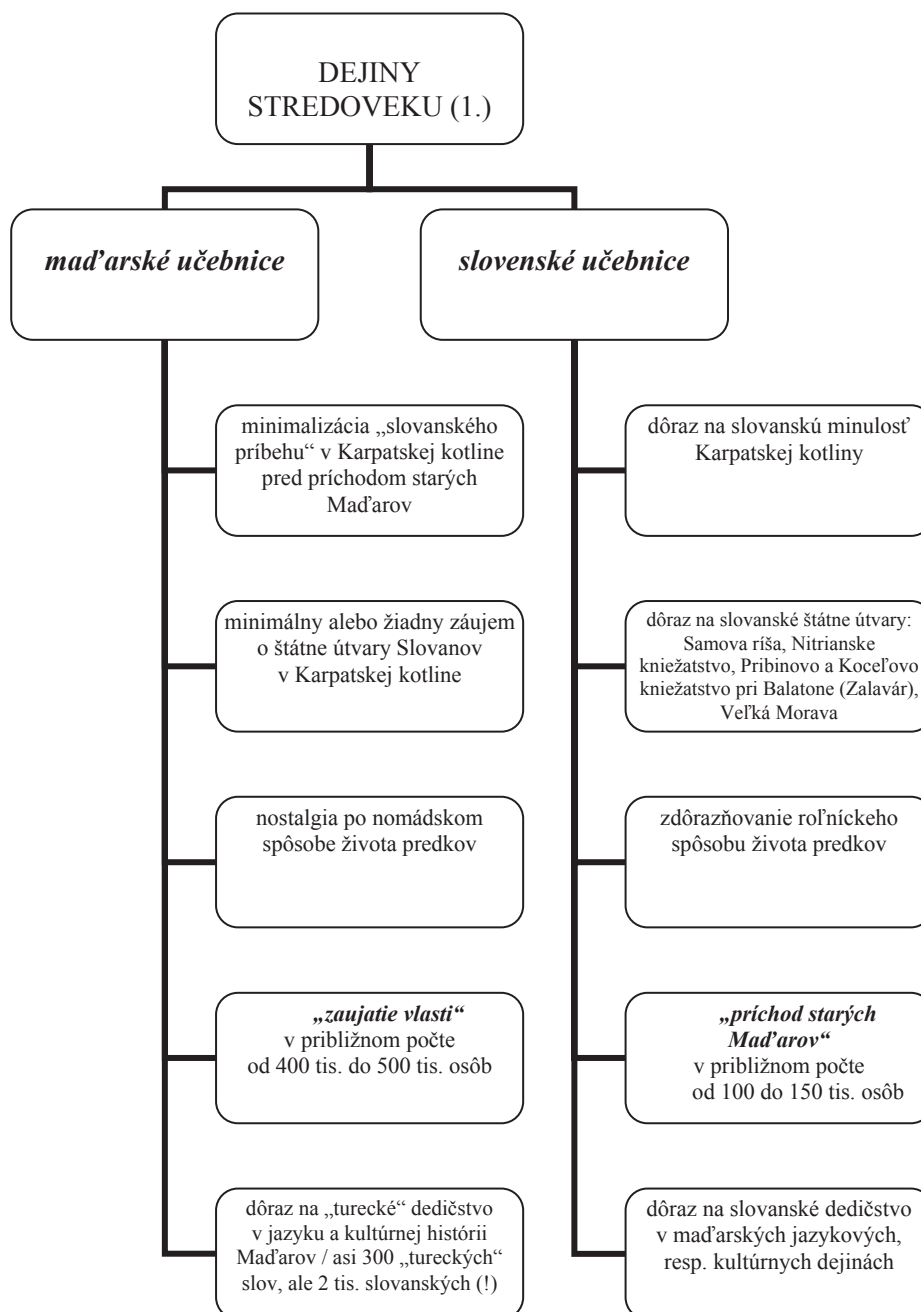

Porovnaním textov viacerých maďarských a slovenských autorov môžeme hovoriť o nasledovných obsahových rozdieloch v maďarskom a slovenskom dejepisnom vyučovaní v skúmanej oblasti.¹⁵ Nižšie uvádzame **hlavné diferencie** dejepisnej edukácie z histórie vzájomných vzťahov z hľadiska obsahu v jednotlivých historických obdobiach:

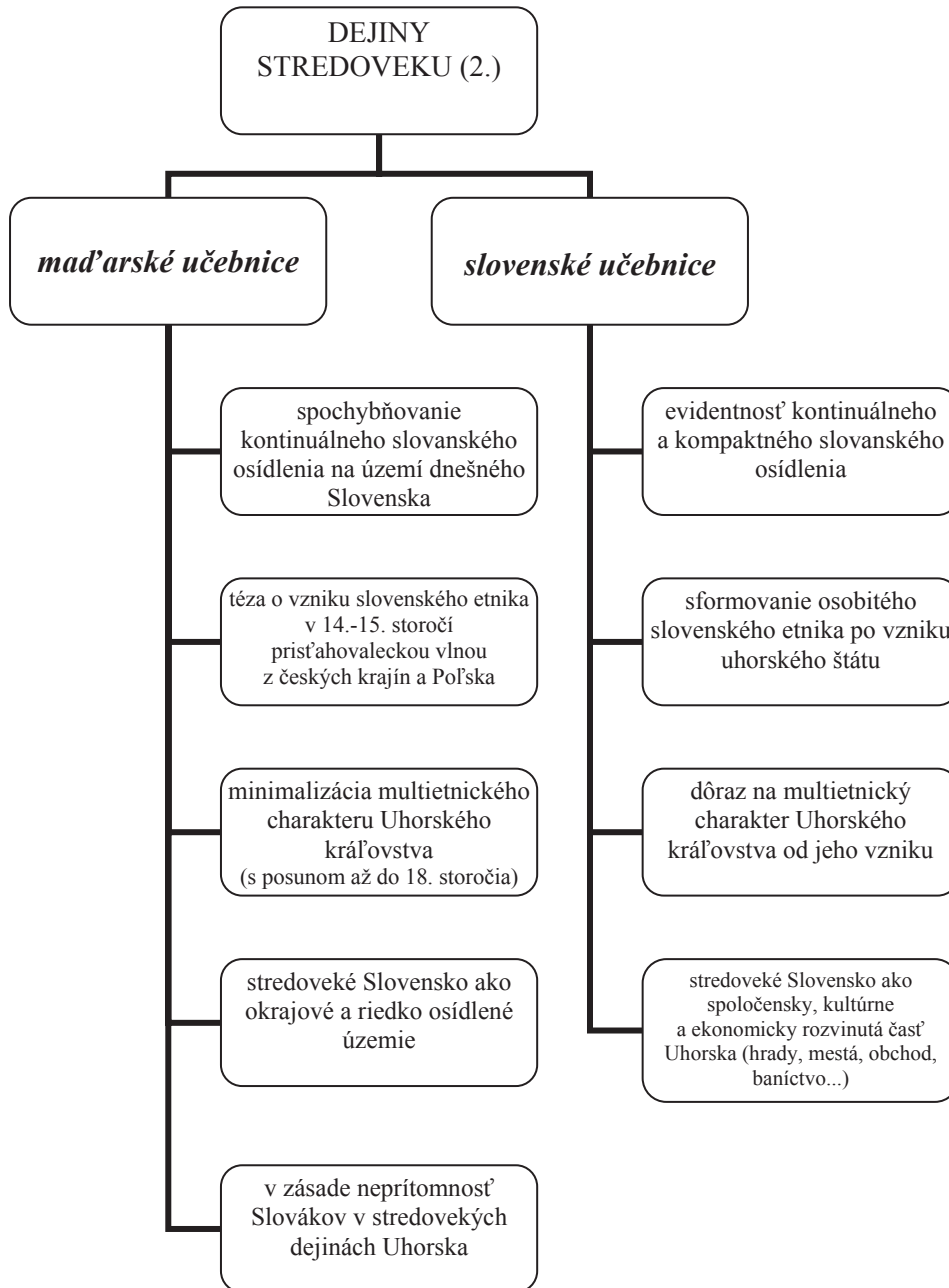
¹⁵ Pri komparácii sme použili učebnice týchto maďarských autorov: Árpád Balla, Gábor Gyapay, Mátyás Helméczy, Péter Horváth, Zsigmond Ritoók, Péter Rubovszky, Konrád Salamon, Péter Szabó, Mária Walter, Géza Závodszy a zo slovenskej strany: autorské kolektívy platných učebníc.

(A)

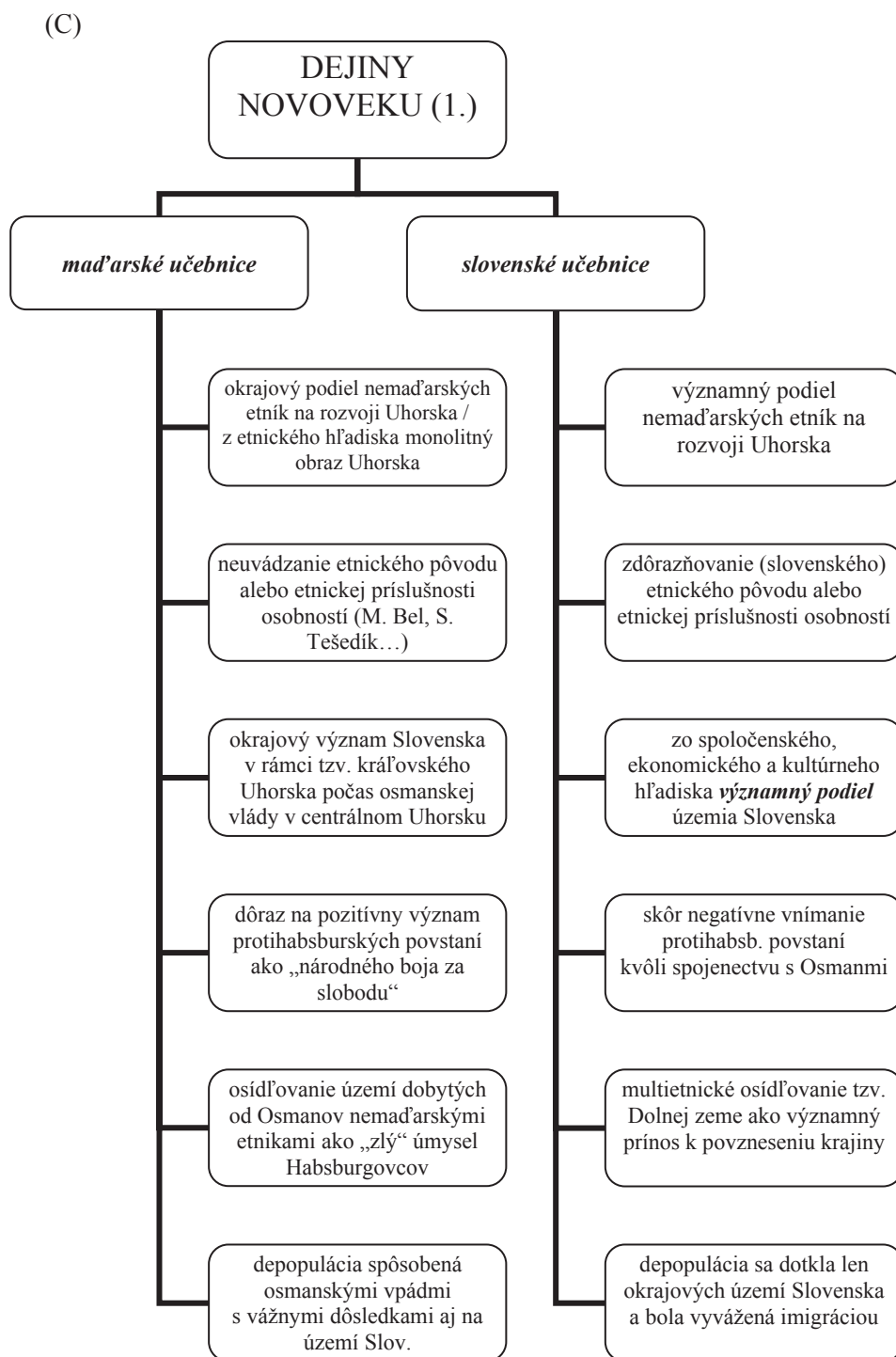

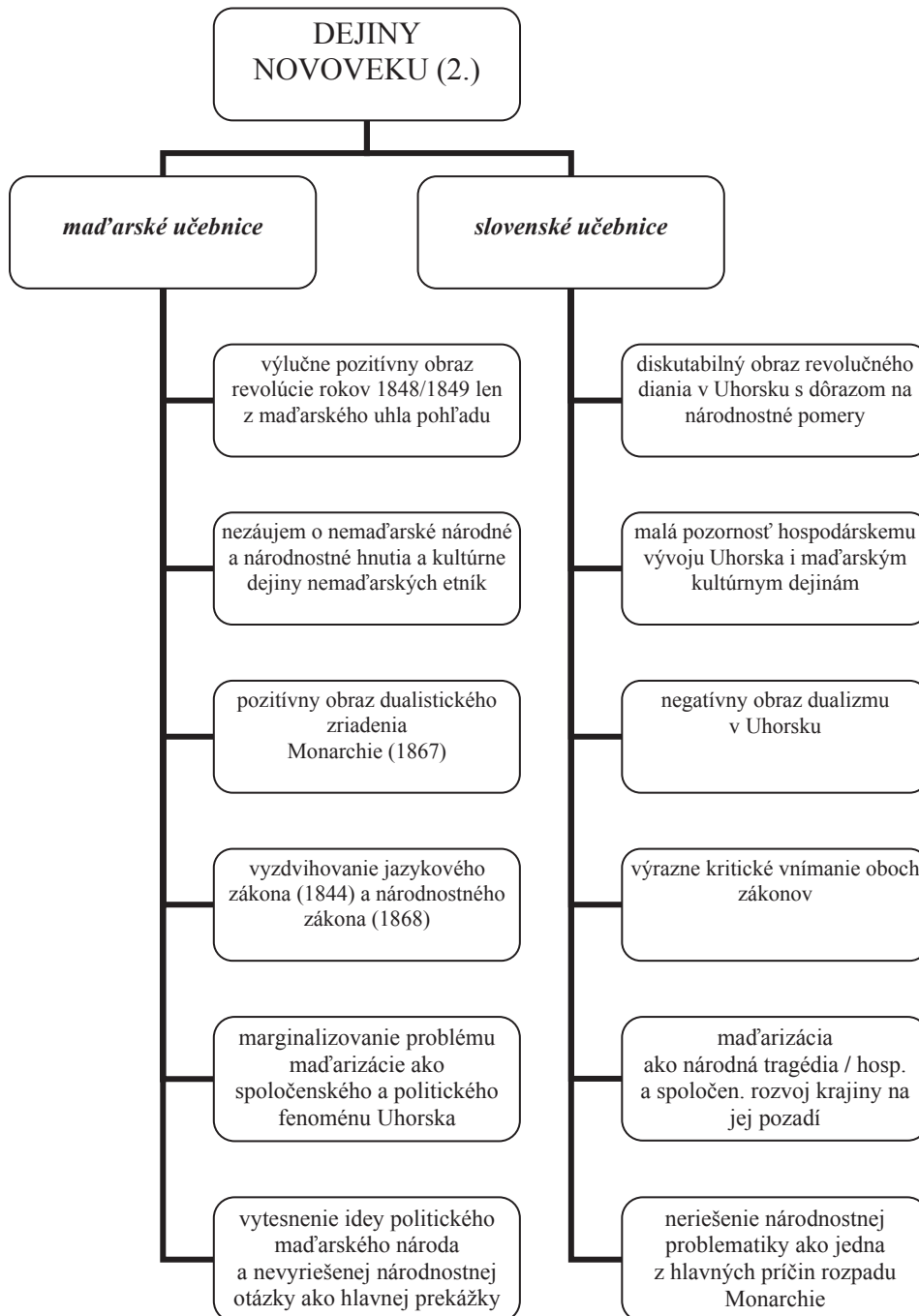
(B)

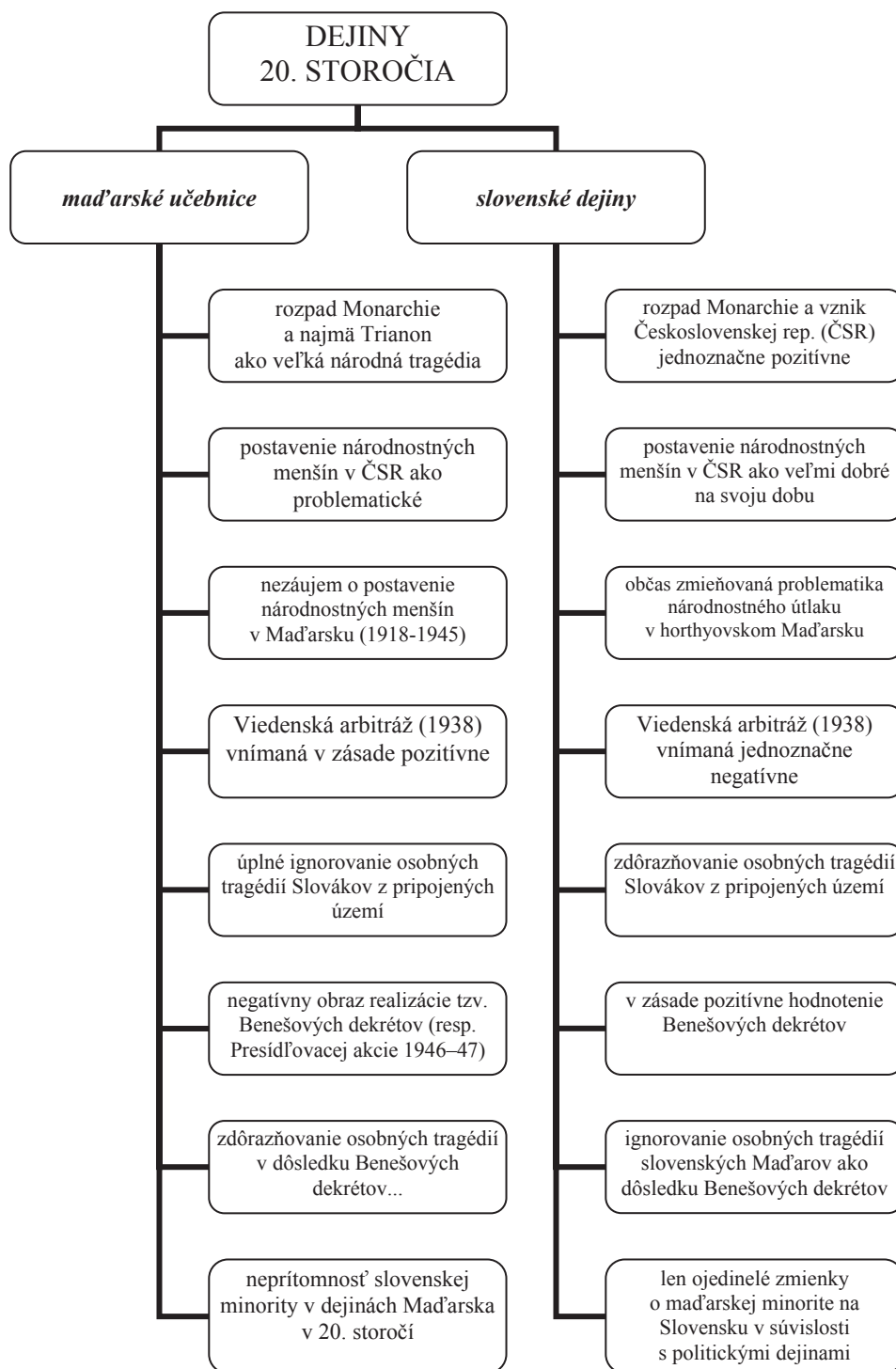

(D)

(E)

S pomocou porovnania vzájomných diferencií v obsahu dejepisnej látky v učebniciach v Maďarsku a na Slovensku môžeme uvažovať o možnostiach vzájomného zblíženia na poli tvorby učebnicových textov a vzdelávacích programov. Pri tvorbe učebníc je pre autorov dôležité:

1./ uvedomiť si nielen didaktickú, ale aj odbornú, morálnu a kultúrno-politickú zodpovednosť;

2./ ujasniť si – ako vyučovať národné dejiny tak, aby neboli nacionalistické, napr. vybrať objektívne informácie bez autorských „vsuviek“, komentárov, návodov na ich chápanie – jednoducho otvorených na diskusiu;

3./ položiť dôraz na kultúrno-historické hodnoty nadčasového a nadnárodného charakteru; tak aj výber osobností posunúť z politických dejín výraznejšie ku kultúrnym dejinám;

4./ premyslieť ako odstrániť z učebníc a zo školského vyučovania stereotypy, mýty, politiku a propagandu;

5./ „očistiť“ terminológiu, vyvarovať sa pretrvávaniu pojmov z obdobia romantizmu, pretože pre „iných“ sú urážlivé (napr. „*kalandozások*“ – „spanilé jazdy“ starých Maďarov v 9. storočí, ale „*Mongol kalandozások*“ namiesto „tatárske plienenie (pustošenie) krajiny“ je v maďarských učebniciach nemysliteľné, podobne v českých učebniciach „spanilé jazdy“ husitov, ktoré v Uhorsku či na Slovensku boli koristníckymi lúpežnými výpravami), podobne je otáznе používanie archaizmov či podivných neologizmov – ako Walterovej „severní Slovania“ alebo Salamonovi „československí nacionalisti“;

6./ napriek potrebe istej emocionalizácie dejepisného vyučovania vyvarovať sa citových adjektív a nekritických hodnotení osobností, ktoré ich v zásade dehonestuje (ako napr. v legende pri portréte L. Kossutha: „*Jeho príjemný zovňajšok zodpovedal romantickému vkusu doby, jeho pohľad svedčí o vyrovnanom duchu a jasných myšlienkach*“);¹⁶

7./ v prípade konkrétnej diferencie, napr. v otázke odlišných postojov rôznych národných hnutí počas revolúcie 1848/1849 načrtnúť príčiny týchto odlišných postojov, analyzovať programy národných hnutí, dôvody prečo nenašli konsenzus s maďarským národným hnutím, pretože bez ich poznania nie je možné zbaviť sa historických stereotypov;

8./ usilovať o hľadanie a pomenovanie blízkosti postojov, osudov, úsilí v prípade kontroverzných interpretácií udalostí, ale aj v prípade evidentnej najmä kultúrnej blízkosti (od dvojjazyčných básnikov z čias renesancie – ako Valentín Balaša, Gašpar Madách, Peter Benický – po vzájomné vplyvy v ľudovej kultúre, v kulinárnej alebo bytovej/sídelnej kultúre);

9./ citlivejšie vnímať termín „etnicita“ (etnická identita), ktorý, prirodzene, v procese historického vývoja zaznamenal značné zmeny (mimoriadne v polarite stredovek – novovek);¹⁷

¹⁶ ZÁVODSZKY, Géza: Dejepis pre 3. ročník gymnázií. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994, s. 123.

¹⁷ Napr. stredoveký kupec alebo roľník bol predovšetkým ukotvený sociálne a nábožensky, avšak hovoril nejakým materinským jazykom (popritom si mohol osvojiť aj iný) a žil v kultúrnom

10./poskytnúť žiakom viac informácií o tom druhom, ako bolo dosiaľ v učebniciach dejepisu bežné.

Resumé

Dejiny slovensko-maďarských vzťahov v didakticko-dejepisnej reflexii

Štúdia sa zaoberá problematikou prezentovania dejín maďarsko-slovenských vzťahov v dejepisnom vyučovaní. Kultúrna história Slovákov aj Maďarov disponuje neobyčajne širokým záberom vzájomných vzťahov s prejavmi v rozličných rovinách: v komunikácii, v jazykových a literárnych dejinách, v historickej kultúre, v dejinách školstva, vedy, v oblasti kulinárnych dejín atď. Najdôležitejším priestorom pre prezentáciu vzájomných vzťahov, resp. maďarsko-slovenských dejín sú učebnice dejepisu, ktoré mimoriadnym spôsobom formujú historické myslenie mládeže a zároveň sú svedectvom stupňa historického vedomia a úrovne historického poznania istého spektra autorov – historikov, didaktikov dejepisu a v menšej miere aj učiteľov z praxe. V samotných učebniciach dejepisu sa poznávanie dejín vzájomných vzťahov a národnej histórie toho druhého vyskytovalo a vyskytuje len v skromnej miere. S touto problematikou súvisí aj pomerne nízky prah zodpovednosti autorov učebníc v podávaní informácií či poskytovaných interpretáciách v zmysle objektivity prístupu, keďže učebnica – na rozdiel od vedeckej štúdie – akoby bola priestorom pre subjektívne interpretácie autora (autorov). V prehľade sú sumarizované hlavné diferencie v obsahu učebných textov v Maďarsku a na Slovensku podľa jednotlivých období a v závere načrtnuté možnosti prístupu k tvorbe učebníc v intenciách európskych dimenzií výučby dejepisu.

Rezümé

A szlovák–magyar kapcsolatok története didaktikai-történelmi reflexióban

A tanulmány a magyar–szlovák kapcsolatok történetének bemutatásával foglalkozik a történelemoktatásban. A szlovákok és a magyarok kulturális története a kölcsönös kapcsolatok rendkívül széles kapcsolódásaival rendelkezik, amelyek sokféle síkon megmutatkoznak: a kommunikációban, a nyelv- és irodalomtörténetekben, a történelmi kultúrában, az iskola-, tudománytörténetekben, a kulinária-történetek területén stb. A kölcsönös kapcsolatok, illetve a magyar–szlovák történelem bemutatásának legfontosabb terét a történelemtankönyvek jelentik, amelyek rendkívüli módon formálják a fiatalok történelmi gondolkodását, és egyúttal tanúbizonyságai a történelmi tudat fokának, a szerzők – történészek, szakmódszertanosok és kisebb mértékben gyakorló tanárok – történelmi ismeretei színvonalának. Magukban a történelemkönyvekben a kölcsönös kapcsolatok és a másik nemzeti történelmének a megismerése csak szerény mértékben mutatkozott és mutatkozik meg. Ezzel a problematikával függ össze a szerzők viszonylag alacsony felelősségi küszöbe az információ-adagolásban vagy a szolgáltatott értel-

---

kontexte konkrétých tradícií, zvykov, ľudovej slovesnosti z prostredia danej etnickej komunity, z ktorej pochádzal a ktorá sa svojím etnokultúrnym komplexom odlišovala od „iných“.

mezésekben, a hozzáállás objektivitása értelmében, mivelhogy a tankönyv – eltérően a tudományos tanulmánytól – mintha a szerző (szerzők) szubjektív értelmezésének a területe lenne. Az áttekintésben összefoglaltuk a tankönyvi szövegek tartalmának fő különbségeit Magyarországon és Szlovákiában az egyes korszakok szerint, és a befejezésben felvázoltuk egy európai dimenziójú történelemoktatáshoz igazodó történelemkönyv megalkotásának lehetőségeit.

Summary

The History of Slovak – Hungarian relations in the context of the didactico-historical reflexion

The study is concerned with the problematic of the presentation of the slovak–hungarian relations in history teaching. The best place to achieve this aim, i.e. to present the slovak–hungarian relations are the history course books, that are very important in the formation of the historical thinking of the students and they are also a testimony of the degree and length of historical awareness and knowledge for a group of authors – historians, didactic and teachers. To this problem we can also relate the low responsibility of the authors in presenting informations, since the course book – as opposed to a historical study – is a place for subjective interpretations of the author. In the outline we present the differences between the subject matters of coursebook creation in Hungary and Slovakia in different time periods and in the end we present the possibilities that arise in the coursebook writing in the context of european dimension of history teaching.